

Oktasaš árvovuodđu ja bajit doaibmaprinsihpat mánáidgárdefálaldahkii ja oahpahussii miehtá Sámi

SÁMEDIGGI
SAMETINGET

Postboks 3
9735 Kárášjohka
Telefon +47 78 47 40 00
samediggi@samediggi.no
www.samediggi.no

Sámediggi 2022

Sisdoallu

1	LÁIDEHUS.....	4
2	NANA SÁMI IDENTITEHTA	5
3	MÁNÁIDGÁRDEFÁLALDAGA JA OAHPAHUSA ÁRVOVUOĐDU	6
3.1	Olmmožin leat	6
3.2	Ovttas leat	6
3.3	Buolvas bulvii.....	7
3.4	Buriid dilálašvuodaid láchčin	7
3.5	Verdevuohta eatnamiin	8
4	MÁNÁIDGARDEFÁLALDAGA JA OAHPAHUSA DOAIBMA-PRINSIHPAT	9
4.1	Searvelatnja mánggabealat servodagas miehtá Sámi	9
4.2	Bistevaš oahpamus	10
4.3	Oahppan vásáhusaid bokte	10
4.4	Gielladiđolašvuoda nannen	10
4.5	Njálmmálaš árbbi seailuheapmi ja ealáskahttin	11
5	RÁJÁHIS OVTTASBARGU SÁMI MÁNÁIDGÁRDE-FÁLALDAGAS JA OAHPAHUSAS	12

1 Láidehus

Čakčat 2020 ásahuvvui bargojoavku, man mandáhtan lei konkretiseret ja hábmet oktasaš árvovuodu ja bajit doaibmaprinsihpaid mánáidgárdefálaldahkii ja oahpahussii skuvllas Sámis. Bargojovkui gulle Norggas Ylva Jannok Nutti (bargojoavkku jodiheadji), Synnøve Solbakken-Härkönen ja Lena Marie Farvelund Haddal; Suomas Anni Koivisto, Sammol Lukkari ja Berit-Ellen Juuso; Ruotas Laila Stenberg. Bargojoavkku bargun lea doaimmahit diŋgojumi mii lea boahtán Norgga beal Sámedikkis ja Sámi Parlamentáralaš Ráđis. Oktasaš árvovuodđu ja bajit doaibmaprinsihpat mánáidgárdefálaldahkii ja oahpahussii miehtá Sámi sihkkarasttet ahte mánáidgárdefálaldaga ja oahpahusa guoski válljejumiid stivre oktasaš ipmárdus olmmošárvvus ja gulahallamis.

Skuvllaid ja mánáidgárddiid deháleamos doaibma lea oahppahábmendoaibma ja oahppodoaibma ja dat guovttos mannába giehtalagaid. Mánáidgárdefálaldat ja oahpahus fátmmastit oahpahusa maid mánát ja nuorat ožžot mánáidgárdefálaldagas joatkkaoahpahusa rádjái. Olles oahppobálggis galgá nannet sámi mánáid ja ohppiid vuoigatvuodaid mánáidgárdefálaldagaid ja oahpahusa oažžumis skuvllas mas sámi árvvut, nu go: luonddu filosofijja, giella, kultuvrra, jodiheapmi ja árbevierru leat guoddi elemeanttat pedagogalaš barggus.

Davviriikkat leat čatnasan máŋggaide riikkaidgaskasaš soahpamušaide, mat geatnegahttet fuolahit juohke máná buresveadjimis ja oahppamis. Mánáidkonvenšuvdna lea oassi olmmošvuoigatvuodain ja addá mánáide ja ohppiide erenoamáš suodjalusa. Máilmmiviidosaš álgoálbmotrievttit ja olmmošvuoigatvuodat addet mánáide ja ohppiide rievtti oažžut mánáidgárdefálaldaga ja oahpahusa iežas gillii, gielas ja kultuvrras, ovttas earáiguin geat gullet sin álbmogii. Olmmošvuoigatvuodaid vuodđun lea olmmošárvu, ja olmmošárvu lea juohke ovttas, beroškeahtá geat sii leat, gos sii leat eret, ja gos sii leat.

Dán julggaštusas mánáidgárdefálaldat gokčá Norggas mánáidgárddi, Suomas árrabajásgeassima ja Ruotas ovdaskuvlla, ja oahpahus sisttisoallá vuodđoskuvlla- ja joatkkaskuvlla fálaldagaid. Julggaštus guoská mánáidgárdefálaldahkii ja oahpahussii, mii dáhpuhuvvá sámegillii ja sámegielas dahje guoská sámegillii ja sámi kultuvrii. Julggaštusas lea sámi perspektiiva ja eamiálbmotperspektiiva, mas deattuhit vuoigatlaš ja ávnnaslaš kulturárbbi nugo árbevirolaš máhtu.

*Geas guhkes
soaját leat, dat girdá allagassi.*

*Boarrásat beana gasit bátti
gáská.*

Ii coggon jierbmi biso oaivvis

2 Nana sámi identitehta

Nana identitehta hukse buori vuodu eallimis birget, sihke ovtastallamis iežas álbmogiin, ja eará álbmogiin. Identitehtahuksen lea dehálaš visot mánáide ja nuoraide. Sii fertejit beassat dovdat gullevašvuoda kulturmánnggabealatvuhtii ja ovdánit árvovuoduset mielde.

Mánát, oahppit, bearrašat, sogat ja álbmot Sámis leat ovttaárvosaččat dahje dásseárvosaččat. Mánáidgárdefálaldagat ja skuvllat váldet doaimmasteaset vuhtii, ahte Sámi servodagas bearáš ja sohka leat vuodđun mánáid ja ohppiid eallimii. Sámi jurddašeamis sogas lea stuorra rolla ovdamearkka dihte árbevirolaš máhtu oahpaheamis.

Sámi mánáidgárdefálaldagas ja oahpahusas galgá juohke máná ja oahppi dovdat iežas dehálažžan ja ahte son váldo duođas. Juohke ovtta lea vuoigatvuhta ja oadjebasvuhta jurddašit, oskut ja cealkit friddja. Sámi mánáidgárdefálaldagas ja oahpahusas dovddastuvvo ja adnojuvvo árvvus máná ja oahppi girjáivuoda, iige das dohkkehuvvo makkárge vealaheapmi nugo bilkideapmi, olgušteapmi iige fysalaš dahje mentála soardin.

Sámi mánáin ja ohppiin beroškeahhtá orrunsašis lea vuoigatvuhta nana sámi identitehtii. Sámi identitehta mearkkaša ahte lea gullevašvuhta sámi servodahkii ja servošiidda. Oahppu sámegiella ja sámegillii ja sámi sisdoaluin nanne mánáid ja ohppiid identitehta. Sámi sisdoalut ja árbevierut galget leat oassin mánáidgárdefálaldagas ja oahpahusas. Sámi mánát ja oahppit galget oažžut doarjaga vai sii leat oadjebasat ja čaffadat iežaset sámevuodas ja duogážis, dovdat sihkkarvuoda ja movtta, mearridit iežaset eallimis ja leat duostilat.

Bealit mat huksejit ja nannejit identitehta leat sámi kultuvra, sámegiella ja iežas álbmoga historjá. Go sámit orrot iešguđet riikkain, de mánáidgárdefálaldat ja oahpahus eai álo vuorut namuhuvvon beliid. Sámi mánáidgárdefálaldat ja oahpahus galget duddjot oadjebasvuoda ja nannet sámi identitehta.

giitu Sámi

*čáppa guovllus
Giitu ráhkis álbmogis
oappáin, vielajin,
giitu fulkkiin
ustibin ja apmasiin*

*Giddačuovggain deavdde
váimmu ládisvuodain,
litna mielain*

*(Áillohaš: Jus gazza-bihtár
bohkosivččii)*

3 Mánáidgárdefálaldaga ja oahpahusa árvovuodđu

Árvovuodđu mearrida makkár sámi árvvut leat midjiide dehálaččat vai bissut ja ovdánit álbmogiin. Válljejuvvon árvvut govvidit dálá sámiid oktasaš dili ja hástalusaid. Min oktasaš árvvut galget leat vuodđun mánáidgárdefálaldagaid ja skuvllaid doaimmain.

3.1 Olmmožin leat

Sámiin lea juo doloža rájes leamaš luohttámuš dasa, ahte mánná sáhtá oahppat vaikko maid. “Gal son oahppá go stuorrula” galgá leat vuodđun maid sámi mánáidgárdefálaldag ja oahpahusa doaimmas.

Sámi báikkálaš servodagain eatnasat leat vásihan, ahte váhnemat, áhkut, ádját ja eará ollesolbmot rávvejit láhttet olmmožin. Dat doaibmá maid vuodđun sámi mánáidgárdefálaldaga ja oahpahusa árvvuide ja siskkildas etihka ja morála válllejumiid. Mánáid ja ohppiid dáiddut dovdat ja čoavdit ehtalaš čuolmmaid leat oamedovddu huksenávdnasat, nu ahte sáhttet oaidnit mii lea riekta ja mii lea boastut.

Sámi mánáidgárdefálaldagas ja oahpahasas galgá leat vejolašvuohta digaštallat maid olmmožin láhtten mearkkaša ja dan vuodul soahpat ovttasbargo- ja láhttenvugiid mánáidgárdefálaldagain ja skuvllain. Sámi mánáidgárdefálaldat ja oahpahas fertejit lámččet vuoddu dasa movt ipmirdit iežas, earáid ja máilmmi, oahppat olles eallinagi ja luohttit iežas boahhtevuhtii ja birgejupmái. Dehálaš lea, ahte mánáidgárdefálaldagain ja skuvllain lea jáhkku mánáide ja sin oahppannávccaide, dannego luohttámuš sáhtá váikkuhit oahppanbohtosii.

3.2 Ovttas leat

Sámi mánáidgárdefálaldat ja oahpahas skuvllain láidejit, bajásgesset, nevvot ja oahpahit mánáid ja ohppiid láhttet olmmožin.

Sámi mánát ja oahppit ohppet ovttas earáiguin eallit, doallat soabalašvuođa, váldit vuhtii earáid dárbbuid, oainnuid ja

*Ullu lea juohke
láhkái ávkkálaš.*

Ii oktage riegát áibmi gieđas.

*Heajos soajáiguin ii girdde loddi
allagassii.*

jurdagiid. Sámi mánáidgárdefálaldagas ja oahpahas galget mánát ja oahppit dovdet birrasa dorvvolažžan ja gos sáhttet buktit ovdan, áddet ja gieđahallat iežaset mánggabealat dovdduid. Earáid jurddašvuogi, dovdduid ja vásáhusaid ipmirdeapmi lea vuodđun empatiijai ja ustivuhtii. Ustivuhta oaivvilda, ahte mánát, oahppit, oahpaheaddjit ja eará skuvlaveahka udnojit buori, luhttet ja leat rehálaččat guđet guimmiidasaset. Sámi mánát ja oahppit galget doarjut ja fuolahit nuppbii nuppis dego oappázagat ja vieljažagat. Boarrásat mánát ja oahppit ohppet guoddit ovddasvástádusa go doibmet ovdamearkan nuorat mánáide ja ohppiide.

Sámi mánáidgárdefálaldagas ollesolbmot juogadit ovttas mánáiguin sihke iluid ja morrašiid, muhto maiddáid ovddasvástádusa. Vuolggasadjin lea “moai” ja “mii” danne go sápmelaš bajásgeassimis ja mánáidgárdefálaldagas deattuhuvvo ovttasbargu iige dušše ovttaskas olmmoš. Mii ovttasráđiid gávdnat čovdosiid dasa, mii lea riehta ja oahppat doaimmat dan áddejumi vuodul.

Sámi mánáidgárdefálaldagas ja oahpahas leat demokrátalaš árvvut ja miellaguottut vuostedeaddun ovdagáttuide ja vealaheapmái. Oaivilat ja miellaguottut ovdánit ovttas earáiguin ja dan bokte nannejit identitehta ja iešdovdu. Gulahallan ja ovttasbargu addet mánáide ja ohppiide duostilvuoda cealkit ja ságastallat iežaset oaiviliid birra.

Gullelašvuhta sámi oahppobirrasii lea vuohki nannet gullelašvuoda sámi kultuvrii ja olles servodahkii. Oahppobiras lea fysalaš, virtuála dahje sosiála biras gos oahppan lea. Sámi bajásgeassima ja oahpahas ipmárdus servodagas sisttisoallá maid máilmmi eamiálbmotservodaga, man oassin sámit lunddolaččat leat.

3.3 Buolvvas bulvii

Otná mánát ja oahppit galget mánáidgárdefálaldagas ja skuvllas beassat oahpásmuvvat sámi servodaga mánáidgárdefálaldahkii, oahpahussii ja dan ordnejeaddji ásahusaide. Dát addá sidjiide čiekŋalat áddejumi otná sámi servodagas ja sin iežaset sajis servodagas, ja oahpaha sin gudnejahttit boarrásiid ja árbeguddiid.

Báikkálaš servodat, mánáidgárdi ja skuvla doibmet rámmaeaktun mánáid sirdašuvvamis nuorravuhtii ja ohppiid sirdašuvvamis rávesolbmoeallimii. Dán proseassas lea stuorra áhpu nana sosiála fierpmádagas, masa dávjá gullet bearaš, ristváhnemat, fuolkkit, ja eará lagaš olbmot. Fuolkevuhta lea guovddáš árvi sámiid gaskkas. Iežas soga dovdan, fuolkenamahusaid geavaheapmi ja lagaš olbmuid luđiid dovdan nanne mánáid ja ohppiid gullelašvuoda ja oadjebasvuoda.

3.4 Buriid dilálašvuodaid láchčin

Oahpahas ja doaimmat galget vuodđuduvvat mánáid ja ohppiid oaidninvugiide girjás servodagas, dálá ja boahpteáiggi dárbvuide. Oahpu bokte ožžot reaiduid, máhtuid ja hárbjaneami viiddis ja mánggabealat servodagas miehtasámi geahččanuogi bokte. Oahppan eaktuda buriid oahppandilálašvuodaid ja vásáhusaid. Sámi mánáidgárdefálaldat ja oahpahas fertetit váldit vuodu sámi oahppanárbevierus ja máhtuin, ja heivehit dan iežaset doaimmaide ja oahpahussii.

Birgenprinsihppa galgá leat guovddážiis vai sáhttet válljet riehta ja dádjadit otná servodagas. Dát lea leamaš ja lea ain áige guovddil mánáide ja ohppiide. Mánát ja oahppit galget šaddat iešbirgejeaddjin,

sáhttit návddašit mánnávuođa ja nuorravuođa, ja hálddašit vuordemeahtun dilálašvuodaid ja čoavdit hástalusaid sihke okto ja ovttas earáiguin.

3.5 Verddevuohta eatnamiin

Mánát ja oahppit galget beassat muosáhit birrasa, ja beassat iskkadit mo sáhttet atnit birrasa iluin lihkaeapmái, dearvvašvuhtii ja oahppamii gáldun. Sii galget oažžut máhtu jahkeáigodagaid birra, ja ovdánahttit luondduáktema, mii vuhtiiváldá sámi árbevirolaš máhtuid ja eará máhtuid.

Sámi eallinoainnu mielde ii leat olmmoš luonddu stivrejeaddji dahjege hálddašeaddji, muhto baicce ovttaássaš buot sivdnádusaiguin. Seailuhan dihtii ráfi ja dássedeattu galgá olmmoš gulahallat ja soabadit, ii dušše eará olbmuiiguin, muhto maiddá eatnamiiguin, čázádagaiguin ja buot mii lundui gullá. Bivdima, giitima ja sivdnideami bokte olmmoš gudnejahtá verddevuođa eatnamiin ja buot dan sivdnádusaiguin. Daguidis bokte son čájeha soabalašvuođa, vuollegašvuođa ja vuoiggalašvuođa. Sámi eallinoainnu mielde ii galgga olmmoš váldit luonddus eanet go dárbbáša. Ii galgga nappo mearehuddat, luonddu láhjit galget juollut maiddá boahhtevaš buolvvaide. Nu govttolašvuohta, juogadeapmi ja utnolašvuohta leatge dehálaš sámi árvvut maid lea mávssolaš fievrridit viidáseabbot ođđa buolvvaide. Lea danne dehálaš ahte mánáidgárddi mánát ja oahppit ožžot vejolašvuođa hukset ja vásihit verddevuođa eatnamiin.

4 Mánáidgardefálaldaga ja oahpahusa doaibma-prinsihpat

Sámi mánáin ja nuorain lea riekti vuostáiváldojuvvot sin giela ja kulturduogáža vuodul mánáidgardefálaldagas ja skuvllas, ja diekko bokte dovdat oadjebasvuoda árgabeaivvis. Sis lea maid riekti sihke oahppat sáme giela ja ovdánit sáme gielas. Oahpahus sáme gielas mii addo gievrass giellaoahpahusmodeallaid bokte, sihkkarastá dihtomielalaš ja produktiiva oahpahusa, mii addá buori oahppanbohtosa ja vejolašvuoda ovdánit sáme giel máhtus. Gievrass giellaoahpahusmodeallat mearkkaša ahte sáme gielloahpahus lea dihtomielalaš ja viiddis. Skuvllas mearkkaša dát ahte sáme giella ii oahpahuvo duššo sáme giel diimmuin, muhto maiddái eará arenain, nu go ovdamearkka dihte; praktihkalaš bargguin, giellalávguim bokte, ja dan bokte ahte eará fágain lea sáme giella oahpahu giella.

4.1 Searvelatnja mánggabealat servodagas miehtá Sámi

Mánáidgardefálaldat ja skuvla galget hukset searvelan ja gos mánát ja oahppit sáhttet ovtasbargat ja ovtas oahppat. Sii galget vásáhusaid vuodul oahppat servodaga, eamiálbmogiid ja bistevaš ovdáneami birra, mas miehtá Sámi perspektiivva lea guovddáži. Searvelatnja lea árbevirolaš oahppanarena gos mánát ja nuorat ohppet vuorováikkuhusa ja vásáhusaideaset vuodul. Sápmi rievda ja ovdána, olbmot fárrejit eanet go ovdal siskkobealde riikkaset ja maiddái riikkarájiid rastá, ja skuvlla ferte vuhtiiváldit dáid rievdadusaid. Mánáin ja oahppiin lea riekti oazžut mánáidgardefálaldaga ja oahpahusa iežaset gillii ja sin kultuvrralaš duogáš galgá vuhtiiváldot beroškeahtá gos sii orrot. Sámi mánát ja oahppit galget beassat ovtastallat nuppiiguin mánáidgardefálaldagain ja skuvllain. Mánát ja nuorat galget oazžut vejolašvuoda čatnat oktavuodaid sámiiguin olles Sámis ja eará eamiálbmogiiguin vai dan bokte ožžot gullevašvuoda ja huksejit nanu čanastemiid badjel riikarájiid. Ráját ja riikkaid njuolggadusat eai galgga hehttet ovtasbarggu.

Sámi mánáidgardefálaldat ja oahpahus galget nannet ovtasbarggu ruovttu ja skuvlla gaskka, buolvvaid gaskka, ja skuvlla báikkálaš servodaga ja sámi searvelan ja gaskka. Skuvlla galgá searválaga ruovttuin addit mánáide ja ohppiide gealbbu sáme gielas, servodagas, historjjás, ealáhusain, kultuvrras, fuolkevuodas ja luonddus. Váhnemiid, árbeguddiid ja eará čehpiid geavaheapmi resursaolmmožin mánáidgardefálaldagas ja skuvllas veahkeha máná ja oahppi oaidnit iežas sajádaga servodagas, mo servodat doaibmá, ja oktavuodaid ja rievdamiid vássánaiggi servodagas otná servodahkii, ja maiddái árvvusatnit mánggalágan máhtuid ja fitnuid.

*Áicen máttuid
ja áhkáid čuollamin govaid
Oidnen etniid ja áhčiid
duddjomin
Gullen ádjáid ja áhkuid
muitaleamen
Guldalin vieljaid ja oappáid
juoigamin*

Inga Ravna Eira: Gáhttára idit,
Áicen)

*Mot mun anáinge gudni
dološ sámi eallima
Dat lei duođalaš luonddu
ráhkisteapmi
Mas miige ii mannan hohkkái
Mas olmmoš lei oassin
luonddus*

Aillohaš: Ruoktu váimmus

Sámi mánáidgárdefálaldat ja oahpahus galget vuhtiiváldit juohke máná ja oahppi bearašduogáža ja nannet gullelašvuoda mánáid ja ohppiid gaska.

4.2 Bistevaš oahpahus

Mánáidgárdefálaldat ja skuvla galget láchčit oahpahusa nu ahte mánát ja oahppit besset kritihkalaččat veardádallat maid iešguđet árvvut mearkkašit, mo galget eallit soabalaččat earáiguin ja luondduin, ja mo sáhttet dahkat ovdasvástideaddji válljemiid bistevaš ovdáneami várás. Bistevaš ovdáneami vuodđu lea ipmirdit movt sosiála, ekonomalaš ja biraslaš dilálašvuodát gullet oktii ja gusket maiddái máilmmi álgoálbmogiid ekonomalaš ja sosiála ovdáneapmái, kultuvrii, oahpahussii, dearvvasvuhtii ja olmmošvuoigatvuodaide.

Mánáidgárdefálaldat ja skuvla galget láchčit mánáide ja ohppiide vejolašvuodaid beassat vásihit ja suokkardit maid dádjadeapmi mearkkaša sidjiide go leat meahcis johtimin ja maid dat mearkkaša sidjiide go leat earáiguin ovttasbargamin dahje servvoštallamin. Árvvuid guorahaladettiin lea maid ávkkálaš váldit vuodu sámi njálmálaš árbbis, čáppagirjjálašvuodas ja eará estehtalaš fágain ja duodje- ja dáiddasurggiin mat rahpet miela ja bohciidathtet jurdagiid, dovdduid ja gažaldagaid.

4.3 Oahppan vásáhusaid bokte

Mánáidgárdefálaldat ja skuvla galget láchčit fálaldaga ja oahpahusa birgenprinsihpa mielde mii mielddisbuktá ahte mánát ja oahppit galget oahppat searvelanjas mánggalágan gálggaid ja máhtuid. Sii galget oažžut vejolašvuoda vásihit árbevirolaš barggaid, ja oahppu galgá addit sidjiide áigeguovdilis vásáhusriggodagaid heivehuvvon sin eavttuide. Doaimmat galget ráhkkanathtit mánáid ja ohppiid árrjalaččat searvat iešguđetlágan oktavuodaide mat leat mielde addimin sidjiide birgenreaidduid nuppástuvvi servodagas.

Oahppan vásáhusaid bokte nanne mánáid ja ohppiid ealju. Sámi mánáidgárdefálaldat ja oahpahus galget danne láchčit saji oahppamii geahččaladdama ja meaddima bokte. Vaikko mánát ja oahppit galggašedje ieža beassat iešheanalachčat bargat, de lea liikká dehálaš ahte dát dáhphuvvá oahpaheaddji geahču vuolde ja rávvagiid olámuttus.

4.4 Gielladiđolašvuoda nannen

Oahppodilis lea dehálaš váldit vuodu iešguđege máná ja oahppi gielas ja láidestit su dan láchkai ahte dovda ilu gielain stoahkat ja gielas nannet. Oahppodilálašvuodaid galgá láchčit nu ahte mánát ja oahppit ožžot vejolašvuoda vásihit lihkostuvvama ja dovdat ahte ovdánit.

Ođđa doahpagiid oahppan lea guovddážis buot oahppamis. Doahpagat sisttisdollet dávjá árvvuid ja giellaguddiid vugiid oaidnit máilmmi. Mánát ja oahppit galget oahpistuvvot mo dákkár beliid fuomášit áinnas gielaid buhtastettiin. Ná hárrjaniit fuomášit erohusaid, árvvuid ja áiggi mielde maiddái váldestruktuvrraid ja doabapáraid gaskavuodaid.

4.5 Njálmmálaš árbbi seailuheapmi ja ealáskahttin

Mánáidgárdefálaldagain ja skuvllain lea ovddasvástádus njálmmálaš árbbi seailuheames ja ealáskahttimis. Njálmmálaš árbaí gullet earret eará hoahkamat, árvádusat, sátnevádjaset, diiddat, cukcasat, báikenamat, muitalusat ja máidnasat.

Mánát ja oahppit sáhtášedje searvat báikkálaš mitalusaid ja máidnasiid čohkkemii amaset dat jávkat. Juogadettiin mitalusaid ja máidnasiid eará guovllu mánáiguin ja ohppiiguin oainnášedje ee. mo seamma mitalusain sáhttet gávdnot variánttat maidda guovllu eallindilli, luondu ja suopman/giella leat váikkuhan. Dás lea sihke giella ja identitehta nannejeaddji váikkuhan. Mánáidgárdefálaldagat ja skuvllat galget seailuhit ja ealáskahttit mitalan- ja máinnastandáiddu sihke guoimmuhan- ja oahpahanvuohkin. Lea maiddá dehálaš oalguhit ja movttiidahttit mánáid ja ohppiid hutkat ođđa mitalusaid ja ovdanbuktit daid sihke árbevirolaš vuogi mielde ja ođđa digitála mediaid bokte.

5 Rájáhis ovttasbargu sámi mánáidgárdefálaldagas ja oahpahusas

Sámegiella ja sámikultuvra galget leat buot mánáidgárdefálaldaga ja oahpahusa doaimmaid vuodđun. Vurdojuvvo ahte buot bárgiin lea sámegiella máhttu ja kulturamáhttu mii nanosmahttá fálaldaga ja oahpahusa alla kvaliteahta. Bargoaddis galgá leat ovddasvástádus sámi mánáidgárdefálaldagaid ja oahpahusa nannemis ja ovddideamis. Sámi mánáidgárdefálaldaga ja oahpahusa ovddidandárbbut gusket sámi pedagogihkkii ja ovttasbarggu láchimii riikkarájiid rastá.

Máná ja oahppi leat guovddázis mánáidgárdefálaldagas ja oahpahusas skuvllas . Mánát ja oahppit leat iešguđetláganat ja ellet iešguđetlágan diliin. Muhtumat ellet birrasis gos lea ealli sámi giella ja kultuvra ja muhtumat ássat fas birrasis, mii lea huksejuvvon nannosit válđoálbmoga eavttuin, ja sápmelaš identitehta huksen dárbbasa doarjaga. Sámi mánát ja oahppit galget oažžut vejolašvuoda nannet gielaset, identitehtaset ja kultuvrraset oahpu bokte beroškeahhtá riikarájain. Sámi mánáidgárdefálaldat ja oahpahus skuvllas galget válđit ovddasvástádusa mánáid ja ohppiid sámegieldáiddu nannemis, daningo sámegiella lea vuodđun oktasaš ja rájáhís sámeoahpahussii.

Riikkat galggašedje láchit dili rájáhís sámeoahpahussii. Riikkarájit eai galggaše hehttet sámeoahpahusa ja ovttasbargovejolašvuoda oahpaheddjiid gaskkas, gelbbolašvuoda juogadeami eaige nuppi riikka sámi oahpponeavvuid ávkkástallama.

Riikkarájit eai galggaše hehttet ovttasbargovejolašvuoda oahpaheddjiid gaskkas, gelbbolašvuoda juogadeami eaige nuppi riikka sámi oahpponeavvuid ávkkástallama. Rájáhís mánáidgárdefálaldahkii ja ohppui gávdnojit oktasaš mihttomearit dahje ulbmilat maid vuodul oahpaheaddjit sáhtášedje hukset sámi sisdoalu ja oahpahusa. Sámi mánáidgárdefálaldat ja oahpahus galget ávkkástallat sámi oahpponeavvuid riikkarájiid rastá, ja rájáhís ovttasbargu galgá addit vejolašvuoda oahpásmuvvat riikkaid plánaide, doaimmaid plánemii ja ordnemii. Mearrideddjiid ovddasvástádussan galgá leat bearráigeahččat ja sihkkarastit ahte ovttasbargu oahpponeavvuid hárrái šaddá vejolažžan.

Ii ovttain áirruin suga njuolga

*Sivdnideaddján giittus
Go riipu ain čájeha miesi
čorvviid logu ja go sarvvis ain
rahká
šattuid golmadettiin*

*Giitu
Sivdnideaddján
Go šattolašvuodain ain vuoitá*

Inga Ravna Eira: Gáhttára idit,
Sivdnideaddján

Servodat rievdá ja sámi mánáidgárdefálaldat ja oahpahus fertejit čuovvut ođđa áiggi. Sámejiela mánggat suopmanat riggodahhtet ja fáallet mánggagielat ságastandilálašvuodaid. Mánáidgárdefálaldahkii ja oahpahussii guoskevaš plánaid oktasá ulbmilin lea sámejiella ja giellaealáskahttin, ja sámi árvvuid, kultuvrra ja árbevirolaš máhtu oahpaheapmi. Plánain leat maiddá fágaidrasttideaddji fáttát, mat addet buriid ovttasbargovejolašvuodaid.

